

I. Gomza

DECENTRALIZATION, INFRASTRUCTURAL POWER, AND SEPARATISM: COMPLEX RELATIONS WITHIN AUTHORITARIAN REGIMES

Contrary to conventional wisdom, authoritarian regimes are not centralized political entities. Some of them are both federative and consultative. The author uses intensity of contention politics under authoritarian rule as an indicator to show that decentralization and infrastructural power are independent variables, thus separatism is not a bigger threat under decentralized political systems.

Keywords: authoritarian regime, decentralization, state capacity, infrastructural power, contentious politics.

Матеріал надійшов 28.10.2015

УДК 32:327:323.14

Маруховська-Картунова О. О.

ЕВОЛЮЦІЯ ТА СУТНІСТЬ ЕТНОКЛАНОВИХ РЕЖИМІВ: ЕТНОКОНФЛІКТОЛОГІЧНИЙ ВИМІР

Статтю присвячено аналізу еволюції та сутності етнокланових режимів. Виявлено, що ці режими мають, з одного боку, певний компромісний, а з другого – надзвичайно потужний конфліктний потенціал. Показано їх закритий, антидемократичний, антигромадянський характер. Доведено, що проникнення «етнокланових мереж» в офіційні інститути влади підриває і послаблює державу, перешкоджає її демократичним перетворенням та провокує етнополітичні конфлікти, а встановлення етнокланових режимів і впровадження етнокланової політики призводить до ескалації цих конфліктів чи навіть до громадянських війн.

Ключові слова: етноконфліктологічний вимір, етнокланові режими, етнокланові мережі, етнокланова політика, етнополітичні конфлікти, громадянські війни.

Сучасний світ розвивається в умовах і під впливом одразу двох рушійних сил: глобалізації та локалізації. Цей складний і вкрай суперечливий процес було названо «глокалізацією», тобто одночасною глобалізацією та локалізацією. Зарубіжні та вітчизняні дослідники цілком слушно вважають глокалізацію об'єктивним процесом і розглядають її як реакцію локальних, національних та регіональних спільнот на світову

глобалізацію [5; 7]. Глокалізація суттєво вплинула на всі сфери суспільного життя, зокрема й на етнополітичну, викликавши тут надзвичайно складні й суперечливі турбулентні процеси, що дає підстави авторів цієї статті назвати сучасну епоху «епохою етнополітичної турбулентності».

З погляду етнополітичної конфліктології, ця епоха характеризується глобальними процесами етнічного ренесансу, мобілізації й політизації

етнічності, етнізації політики, перерозподілом влади і ресурсів між етнонаціональними спільнотами, ескалацією етнополітичних конфліктів, проявами сепаратизму, національно-визвольними революціями, вибухами етнічного тероризму, громадянськими етнічними війнами тощо. Наслідками, а частково й причинами, цих глобальних процесів стали не менш глобальні процеси розпаду західних колоніальних імперій (британської, французької та ін.), дезінтеграції соціалістичних країн (СРСР, СФРЮ та ЧССР) та народження цілої низки нових держав, їх регіоналізація чи автономізація та виникнення нових невизнаних державних утворень та ін.

І саме в контексті етноконфліктологічного розуміння глокалізації та створеної нею етнополітичної турбулентності доцільно розглядати процеси утворення в поліетнічних та етнорасових державах етнокланових режимів та проблеми поділу чи перерозподілу влади і ресурсів між ними.

Актуальність теми цієї статті зумовлена кількома чинниками. З *теоретичної точки зору*, тема становить значний науковий інтерес вже з огляду на її недостатню розробленість у західній та повну відсутність у вітчизняній науковій літературі. З *практичної точки зору*, ця проблематика є не лише актуальною, а й далі актуалізуватиметься у зв'язку щонайменше з двома обставинами. По-перше, попри всеохопну і всепроникну глобалізацію, слід очікувати посилення і поширення процесів локалізації, тобто диференціації, відокремленості, замкненості та відчужуваності, причому як між державами і народами, так і між етнонаціональними спільнотами в межах уже самих багатонаціональних чи поліетнічних країн. Підтвердженням цього є, з одного боку, намагання правлячих еліт значної частини країн будувати чи розбудовувати т. зв. «нації-держави», які не поспішають передавати свої права і повноваження міжнародним організаціям чи навіть збираються повертати їх собі. А з другого боку – зростання в багатьох країнах вимог надання чи розширення автономії чи навіть незалежності, що базується на етнічних чи регіональних принципах і засадах. По-друге, незважаючи на те, що в Україні немає етнокланів у класичному розумінні, ця проблематика, схоже, і тут набуватиме все більшої актуальності. Адже в нашій країні існує й активно діє кілька надпотужних регіональних кланів, сутність і політика яких мало чим відрізняються від сутності й політики етнокланів.

Ступінь наукової розробки теми цієї статті. Проблематика місця і ролі кланів узагалі, і зокрема етнокланів, у сучасному суспільно-політичному

житті все ще залишається недостатньо розробленою навіть у західній науковій літературі. Як слушно зазначає один з кращих знавців цієї проблематики, політолог, професор Нотрдамського університету Шарлотта Хіллі, «клан є невідомим концептом (unknown concept) для більшості політологів» [4, р. 55]. І вже зовсім не розробленою залишається ця проблематика у вітчизняній політичній, етнополітичній, і тим більше в етноконфліктологічній літературі.

За висновком західних дослідників, найменш розробленим аспектом цієї проблеми вважається «політична роль кланів у державному будівництві та переході до демократії» [4, р. 12]. На сьогодні існує лише кілька праць, присвячених спеціальному або побіжному аналізу цієї проблематики. Найбільш помітний внесок у її розробку зробили К. Коллінз [3], Ш. Хіллі [4] та зовсім небагато інших. До цього можна лише додати, що майже недослідженими є питання конфліктно-компромісного потенціалу етнокланових режимів та етнокланової політики.

Однак, заради наукової істини, зазначимо, що ця проблематика досить ретельно досліджена і висвітлена у відповідній російській літературі. Це зумовлено, передовсім, тим, що «практично в усіх північнокавказьких республіках склалися етнокланові режими, які повністю контролюють політичні та економічні важелі влади» [2]. Утім, аналіз цієї літератури виходить за рамки цієї статті.

Мета і завдання статті полягають у тому, щоб у контексті етноконфліктологічного виміру: 1) дослідити еволюцію етнокланів; 2) з'ясувати їхню сутність; 3) уточнити місце і роль у суспільно-політичному житті; 4) розкрити зміст і спрямованість етнокланової політики та 5) виявити і стисло висвітлити її компромісно-конфліктний потенціал.

Насамперед зазначимо, що поняття «*етнокланові режими*» складається з поєднання трьох слів: 1) *ethnic* – етнічний, 2) *clan* – рід, плем'я та 3) *regime* – організація політичної влади. У вітчизняну наукову літературу це поняття впроваджується вперше [1]. Введення уточнюючого і конкретизуючого поняття «*етнокланові режими*» зумовлене тим, що існують ще й «територіальні», «регіональні», «ідеологічні», «політичні», «кримінальні», «олігархічні», «мафіозні» та інші типи кланів, які можуть бути поліетнічними за складом своїх членів. Отже, тут і нижче «етнокланами» будемо називати такі клани, які складаються з представників якоїсь однієї етнічної або расової спільноти, а «етноклановими режимами» – такі, при яких влада в державі

перебуває під значним контролем або й повністю в руках якогось одного етнічного клану.

Нагадаємо, що М. Вебер ще на початку ХХ ст. характеризував клани та кланову політику як найдавнішу загальноісторичну форму соціальної організації й діяльності людської цивілізації, притаманну кочовим та напівкочовим регіонам Євразії, Близького Сходу та частини Африки. Він був упевнений, що клани зникнуть у процесі еволюції й модернізації суспільно-політичного життя [11]. Але клани збереглися до сьогодні й існують під різними назвами, зокрема «рід», «плем'я», «тейп», «жуз» та ін. Принагідно зазначимо, що керівництво колишнього СРСР вважало клани пережитками минулого і наполегливо, але не досить успішно намагалося їх викоринити чи бодай обмежити вплив. Показово, що західні дослідники висловлювали сподівання, що після дезінтеграції СРСР кланова політика піде в небуття. Проте відбувся зворотний процес: «клани та кланова політика були відроджені» (was renewed), зокрема в державах Середньої Азії, Азербайджані та Грузії, а також у Дагестані, Інгусетії, Чечні, Північній Осетії та ін. [4, р. 15]. Щодо України, то тут швидко утворилися, пустили міцне коріння та набули потужного впливу регіональні (донецький, закарпатський, західноукраїнський та ін.), олігархічні, політичні, ідеологічні та інші клани, а також деякі риси загальної клановості, зокрема непотизм, кумівство, сватівство, клієнтелізм та ін. А це своєю чергою призвело до зростання непрофесіоналізму в органах державної влади та управління в політичній, економічній, військовій та інших сферах країни, до поширення коруптованості, хабарництва, протекціонізму тощо.

Показово, що США та НАТО теж докладали чимало зусиль для ліквідації кланової системи і кланової політики в Афганістані та Іраку. Однак це не лише не принесло очікуваних для них результатів, а навпаки – призвело до ескалації етнокланових конфліктів, вибуху етнічного тероризму та навіть етнічних громадянських війн [4, р. 19–20].

Сьогодні, в інформаційну епоху, клан визнається як неформальна організація, що утворює й охоплює т. зв. «неформальну кланову мережу» (informal clan network) з осіб, які вважають себе чи їх вважають як таких, що належать до якогось одного роду та пов'язані родинною ідентичністю. При цьому, як зазначає американський дослідник Ендрю Шріок, не має значення і взагалі не важливо, чи така ідентичність є реальною чи «фіктивною» (fictive),

«усвідомленою» (perceived), «уявною» (imagined) та ін. [9, р. 40–41]. На думку більшості дослідників, «найважливішим тут є те, що все це об'єднує, пов'язує та захищає членів клану» [6, р. 50–55; 3, р. 19–25].

Варто звернути увагу на те, що до кланів, які вважаються «закритими суспільствами» (closed societies), можуть включатися, звісно, за певних умов, не лише найближчі родичі, а й далекі, зокрема свати, куми, кунаки, а також сусіди, односельці, шкільні та університетські друзі та ін. Усередині кланів існує «класовий поділ» (class lines) та соціальна нерівність, і їх завжди очолює «кланова еліта» (clan elite). Вона складається, з одного боку, з обраних кланом т. зв. «старійшин» (clan elders), а з другого – зі «своїх» впливових політичних лідерів та бізнесменів. Кланові еліти досить жорстко контролюють лад і порядок у кланових мережах, проводять «кланову політику» (clan-based politics), передовсім, у власних інтересах та виступають від імені всього свого клану. Серед самих кланів теж існує певна специфічна ієрархія, яка складалася і змінювалася впродовж багатьох століть, якщо не тисячоліть... Утім, кланові зв'язки «є міцнішими за економічні чи політичні» [4, р. 15–17].

Досить коректно й адекватно змалювала клан і кланову мережу згадувана вже Ш. Хілле: «Це виглядає так, ніби клани є маленькими володіннями чи маєтками в собі (little domains in themselves), розташовуючись у специфічних регіонах, маючи свою власну систему розв'язання внутрішніх конфліктів, маючи свої правила поведінки, що забезпечують безпеку і фінансовий добробут для групи, маючи старійшину, який має політичну, релігійну і юридичну владу і може виступати в ролі медіатора (посередника) при розв'язанні проблем у відносинах з іншими кланами» [4, р. 17].

Усе це створює дивовижну, вкрай складну і суперечливу ситуацію, зокрема породжує і підживлює як конфліктний, так і компромісний потенціал етнокланової системи організації суспільства.

Показово, що деякі дослідники розглядають клани як однозначно позитивний феномен, вивчення якого має сприяти кращому розумінню їхньої сутності та ролі в історії людської цивілізації [12]. Але більшість фахівців вважають клани та кланові мережі або «нейтральним», або «дуалістичним феноменом». За висновком уже згадуваної К. Коллінз, існування кланів та кланових мереж «як соціальних феноменів може мати і позитивні, і негативні наслідки»

(both positive and negative effects). Але всі дослідники вважають клани досить «впливовим феноменом» у повсякденному житті суспільства, зокрема в політичній та етнополітичній сферах. При цьому клани характеризуються як політичні «гравці середнього рівня (meso-level actors), які впливають і на природу, і на напрямки, і на подальшу долю» існуючого офіційного політичного режиму. І саме це «потребує концептуального аналізу та практичного застосування» [3, р. 19–21].

Характеризуючи клани, дослідники звертають увагу на те, що їхніми «ключовими елементами (key elements) є рід, мережа та довіра», а також на те, що клани мало цікавляться ідеологією, зокрема «лівою» чи «правою». Водночас клани розглядаються як «вузькі», «ексклюзивні» та «негромадянські» (noncivic) соціальні організації [3, р. 24–41]. Можна погодитися з усіма цими характеристиками, але тут потрібні деякі уточнення і доповнення. Ідеться передусім про ставлення до ідеології. Справді, для більшості кланів, причому всіх типів і видів, ідеологія не є пріоритетним інтересом. Проте для етнокланів неабиякою цінністю є ідеологія етнічності та етнічного націоналізму, надмірне захоплення якою може призводити до ескалації етнополітичних конфліктів та становити потенційну загрозу для національної єдності та територіальної цілісності поліетнічної чи етнорасової країни.

Достатньо коректним можна вважати зауваження К. Коллінз про доцільність розрізнення понять «клан» та «етнічність», попри той факт, що в них є чимало спільного. Подібно до етнічності, зазначає вона, клан є «приписуваною (ascriptive) колективною ідентичністю»; однак клан є «типичним субетнічним утворенням» (subethnic entity). Отже, за сутнісним, якісним критерієм клан є етнічною спільнотою, але за кількісним – він лише частина, невід’ємна складова цієї спільноти. Водночас важко погодитися з твердженням К. Коллінз про те, що етнічні групи, на відміну від кланів, не обов’язково використовують мережу, хоча їхні «антрепренери» (entrepreneurs) і можуть намагатися створити її «з метою досягнення своїх політичних цілей» [3, р. 55]. Адже сьогодні, в інформаційну епоху, мережі створюють і ними активно користуються практично всі соціальні групи, об’єднання чи спільноти, включно з етнічними.

Досить важливими з політичної й особливо з етноконфліктологічної точки зору клани стають у державах з т. зв. «перехідним» політичним режимом і перехідною політичною системою або в державах, які з різних причин

починають слабнути чи занепадати. У таких ситуаціях вплив будь-яких кланів, і насамперед етнокланів, суттєво зростає. За твердженням К. Коллінз, існує кілька механізмів, за допомогою яких «клани проникають (pergate), трансформують (transform) та підривають (undermine) тип і міцність режиму». На її погляд, таких механізмів три: 1) «родинний патронаж» (kin-based patronage); 2) «настирливе здирицтво» (assert stripping) та 3) «витискування з державних інститутів» (crowding out of institutions) представників інших, «чужих кланів». Ці механізми втілюються в життя «за допомогою кланової мобілізації» (clan-based mobilization) [3, р. 52].

Загально визнано, що етнокланові еліти вимагають для себе підвищеної лояльності та сильної підтримки з боку держави. Деякі з них намагаються використовувати її саму та своїх представників у державних інститутах виключно у своїх корпоративних інтересах та інтересах свого клану. При потужній економіці й сильній державі це може суттєво її послаблювати, хоча й не загрожувати існуванню. Окрім того, така політика домінуючого клану налаштовує проти нього ті клани, які не мають доступу до розподілу і використання державних благ та ресурсів, що підсилює конфліктогенний потенціал «кланово розділеного суспільства» (clan divided society). При занепадаючій економіці чи слабкій перехідній державі тиск і вплив кланів на державу суттєво зростає й посилюється. У випадках, коли етнокланові мережі проникли і «заполонили» державний апарат, то і при демократичному, і при авторитарному офіційному режимі, вони або децентралізують державний контроль на свою користь, або нещадно використовують державні ресурси і розкрадають її майно. У першому випадку, тобто коли етноклани неформально децентралізують державний контроль, офіційний режим може «втратити владу» (loose power), а в другому випадку, тобто коли клани розкрадають її майно – режим може «втратити легітимність» (loose legitimacy). Але в обох випадках «кланова еліта» використовує державні ресурси і майно для зміцнення своїх позицій, ефективно призволяючи державну скарбницю до банкрутства, децентралізуючи державну владу та створюючи власні конкуруючі центри багатства і влади, де вони правлять за допомогою свого неофіційного режиму [3, р. 52].

Клани також впроваджують «політику витиснення» (politics of crowding out), сутність якої полягає в ефективному витисненні некланових

форм асоціації й участі в суспільно-політичному житті та заміні їх на етнокланові. Вони використовують цей механізм, тобто виключення нечленів кланів та включення їхніх членів, як «засіб дешевої мобілізації (a means of low-costing mobilization) політичної участі та змагань». Інакше кажучи, кланові еліти використовують клани для мобілізації соціальної підтримки свого порядку денного, тим самим уникаючи витрат на створення нових об'єднань, як-от: класові організації, політичні партії, профспілки та ін. Така політика характеризується «як замкнена, ексклюзивна та непрозора». Отже, вона вважається «недемократичною» та такою, що «підриває громадянські та політичні свободи». Кланова політика також перешкоджає консолідації і демократичного, і авторитарного режимів. Зрештою кланова політика стає «самозмцнювальною» (self-reinforcing).

Увесь цей процес К. Коллінз досить влучно й коректно охарактеризувала як «порочне коло» (a vicious cycle). Для кращого розуміння зазначеного процесу вона його також візуалізувала в наведеній нижче схемі [3, р. 54] (див. рис.).

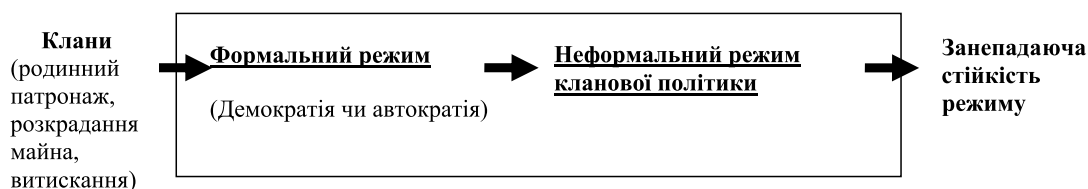

Рис. Порочне коло кланової політики (за К. Коллінз)

Особливий наголос при цьому дослідниця робить на тому, що згадане коло важко розірвати без «певного втручання». Під таким втручанням вона має на увазі або «драматичне (бурхливе) зростання економіки», або «втручання внутрішнього патрона». Адже коли міцність офіційного режиму стає непевною, клани «грабують (strip) державне майно ще швидше і режим та держава стають ще слабшими» [3, р. 53] або навіть «занепадають» [8, р. 20–22]. У цих умовах, на її думку, президент і влада мають «розірвати договір» (to broke pact) про співпрацю з кланами, оскільки не можуть далі виступати в ролі їхнього патрона. Але розірвання договору ще більше послаблює міцність офіційного режиму, а при невизначених політичних і економічних умовах перехідних і постперехідних офіційних режимів кланова політика може поставати і діяти як «неофіційний режим». Наслідками такої політики є «трансформація офіційних режимів та послаблення їхньої міцності». Більше того, виникає

небезпека встановлення «гегемонії кланової політики» (hegemony of clan-based politics) [3, р. 53]. Таким чином, кланова політика «трансформує і певним чином підриває» політичний розвиток і авторитарних режимів, і тих, які стають на шлях демократизації [3, р. 53, 61].

За висновком К. Коллінз, кланова політика справді може створювати неофіційний режим, тобто механізм влади, правил і норм, при яких клани стають домінуючими соціальними акторами і політичними гравцями та трансформують політичну систему. І от тоді кланові мережі, а не формальні інститути та обрані на виборах державні службовці утримують і використовують реальну владу. Інакше кажучи, кланова політика справляє «роз'їдаючий ефект» (corrosive effect) на офіційний режим і особливо на демократичні інститути; а з часом вона ще більше підриває міцність і демократичних, і авторитарних інститутів як слабких, недовговічних персоналістських режимів, що чіпляються за владу [3, р. 3].

Отже, в клановому суспільстві можуть існувати, часом співіснуючи, а часом конфронтуючи, два режими: 1) офіційний державний режим

(formal state regime) та 2) неофіційний клановий режим (nonformal clan regime). Останній за певних умов може бути встановлений одним чи кількома кланами, зокрема етнічними чи регіональними.

Ознайомлення із відповідною західною науковою літературою, а також власний авторський аналіз подій у державах і суспільствах, «базованих на клановій політиці» (based on clan politics), дає підстави для таких висновків. У мирній, стабільній державі, за міцного і сильного політичного режиму будь-які клани і кланові мережі хоч і можуть завдавати певної шкоди, але не становлять суттєвої загрози для їх існування і безпеки. По-перше, в таких умовах конфліктний потенціал кланів і кланових мереж стримується і демпується або швидко придушується офіційним державним режимом. А, по-друге, в разі ескалації будь-якого конфлікту, зокрема етнополітичного, може бути задіяний доволі потужний, багатовіковий

компромісний потенціал кланів і кланових мереж. Ідеться, передовсім, про досвід і вміння кланових еліт домовлятися між собою і з офіційним режимом, про залучення до переговорного процесу старійшин клану як поважних і впливових медіаторів, про втручання в конфлікт жінок як берегинь роду і мирного життя, особливо на початковому етапі насильницьких чи збройних акцій та ін.

Однак, коли офіційний режим починає слабнути, а держава занепадати, клани, і особливо етноклани (та й регіональні клани також), можуть становити вже не потенційну, а реальну загрозу і для офіційного режиму, і для національної єдності та територіальної цілісності країни. Адже в таких умовах офіційний режим, по-перше, втрачає не лише контроль над, а й зв'язок з етноклановими елітами. А по-друге, зменшується, якщо не зникає можливість використання згаданого вище компромісного потенціалу кланів та кланових мереж; пригадуються й роздмухуються старі й нові образи та кривди, завдані кланами один одному чи з боку офіційного режиму; з'являється спокуса в одного з кланів чи в кількох з них скористатися ситуацією і взяти реванш за попередні поразки, посилити свій вплив чи захопити владу в країні та ін. Стисло висловлюючись, доволі швидко і легко запускається механізм ескалації конфлікту між окремими етнокланами (регіональними кланами) чи між ними і державою, зупинити який неймовірно складно і важко. Поступово, особливо за умови втручання зовнішніх сил (дипломатична, інформаційна, фінансова, економічна та інша підтримка конфліктуючих сторін або однієї з них

якоюсь потужною іноземною державою чи блоком держав), ці конфлікти можуть перетворюватися на міжкланові збройні сутички чи навіть на громадянські війни. Отже, можна погодитися з висновком К. Коллінз про те, що «кланова політика провокує негативний цикл (instigates negative cycle), який може переходити від кланового конфлікту за політичні та економічні ресурси до збройного насилля (armed violence) між кланами в боротьбі за завоювання або захист своїх кланових інтересів» [3, р. 21].

Особливо небезпечна (для національної єдності й територіальної цілісності держави) ситуація виникає тоді, коли один з етнокланів захоплює державну владу. У такому випадку, як слушно зазначає професор Католицького університету в Парижі Флоренце Ссерео (Florence Ssereo), встановлюється «диктатура етнічної меншості», а «кланполітика стає чинником конфлікту, а не чинником його розв'язання» [10]. Адже саме тоді, як засвідчують численні історичні факти (Афганістан, Ірак, Косово, Лівія, Руанда та ін.), можуть відбуватися т. зв. «етнічні чистки» чи навіть геноцид та громадянські етнічні війни.

Показово, що, попри логіку і здоровий глузд, деякі дослідники характеризують і називають етнокланові режими або «етноклановою демократією», або «етнічно контрольованою демократією». Зрозуміло, що такі демократії мають мало спільного зі справжньою демократією, а самі етнокланові режими, що намагаються прикриватися демократичними масками, по суті, є етнократичними режимами, які виступають перманентним конфліктогенним чинником.

Список літератури

1. Маруховська-Картунова О. О. Етнополітичні режими та їх типологія в контексті етнополітичної конфліктології / О. О. Маруховська-Картунова // Наукові записки. Серія «Політологія і етнологія». – К. : ПІЕНД НАН України, 2015. – Вип. 12. – С. 11–18.
2. Северный Кавказ: факторы расположения конфликтов [Электронный ресурс] / Электронное издание «Фонд Стратегической культуры». – Режим доступа: <http://www.fondsk.ru/pview/2007/10/01/8425-8425.html>. – Загл. с экрана.
3. Collins K. Clan Politics and Regime Transition in Central Asia / K. Collins. – Cambridge : Cambridge University Press, 2006. – 376 p.
4. Hille Ch. State Building and Conflict Resolution in Caucasus / Ch. Hille. – Boston : Brill, 2010. – 359 p.
5. Khondker H. Glocalization as Globalization: Evolution of a Sociological Concept / H. Khondker // Bangladesh e-Journal of Sociology. – 2004. – Vol. 1, № 2. – P. 1–9.
6. Khoury P. Tribes and State Formation in the Middle East / P. Khoury, J. Kostiner (eds.). – Berkeley : University of California Press, 1990. – 160 p.
7. Robertson R. Glocalization: Time-space and Homogeneity-Heterogeneity / R. Robertson // Global Modernities / M. Featherstone et al. (ed.). – London : Sage, 1995. – P. 25–44.
8. Rotberg R. State Failure and State Weakness in a Time of Terror / R. Rotberg. – Washington, DC : Brooking Press, 2003. – 304 p.
9. Shryock A. Nationalism and the Genealogical Imagination / Andrew Shryock. – Berkeley : University of California Press, 1997. – 359 p.
10. Ssereo F. Clan politics, Clan-democracy and Conflict Regulation in Africa: The Experience of Somalia / F. Ssereo // The Global Review of Ethnopolitics. – 2003. – Vol. 2, № 3–4. – P. 25–40.
11. Weber M. Economy and Society / M. Weber. – Berkeley : University of California Press, 1978. – Vol. 1. – 1469 p.
12. Weiner M. The Rule of the Clan / Mark S. Weiner. – N. Y. : Farrar, Straus and Giroux, 2013. – 272 p.

O. Maruchovska-Kartunova

EVOLUTION AND ESSENCE OF ETHNOCLAN REGIMES: ETHNOCONFLICTOLOGICAL DIMENSION

The article is devoted to the analyses of the evolution and essence of the ethnoclan regimes. It was revealed that these regimes have, on the one side, some compromise but, on the other side – powerful conflict potential. Their rather strong influence on the state politics in the clan-divided society was displayed. It was proved that the infiltration of the ethnoclan networks into the official state institutions undermines and weakens the state, prevents its democratic transformations and provokes ethnopolitical conflicts, and formation of the ethnoclan regimes and realization of ethnoclan politics causes the escalation of these conflicts or even civil wars.

Keywords: ethnoconflictological dimension, ethnoclan regimes, ethnoclan networks, ethnoclan politics, ethnopolitical conflicts, civil wars.

Матеріал надійшов 15.10.2015

УДК 352.071:061.2(477)

Семигіна Т. В., Лиховид Д. О.

ЧИ МОЖЛИВА САМООРГАНІЗАЦІЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ?

Самоорганізованість населення як здатність до колективних дій, спрямованих на розв'язання проблем громади, перебуває у фокусі уваги науковців, які розглядають її в контексті становлення громадянського суспільства, формування місцевого самоврядування й активної діяльності міжнародних донорів, трансформації соціальних практик. Чинники, що впливають на здатність територіальної громади до самоорганізації, мають історичний, політико-правовий, соціальний та інформаційний характер.

Ключові слова: самоорганізація, територіальна громада, громадянське суспільство, місцеве самоврядування.

Актуальність дослідження

У 2014 р. в Україні проголошено державний курс на децентралізацію, тобто інституційну реструктуризацію, що має на меті передачу влади, ресурсів та відповідальності з вищих щаблів до нижчих. Проте децентралізація передбачає не тільки рух згори, деконцентрацію та делегування

владних повноважень і обов'язків. Вона має включати в себе формування сильних територіальних громад як суб'єктів місцевого самоврядування. Рисою таких громад, зокрема, вважають самоорганізованість населення як здатність до колективних дій і практик, спрямованих на розв'язання проблем громади і забезпечення належної якості життя населення [16].